

Radensko polje je raj tudi za divje opraševalce

Radensko polje ima zaradi svoje velike pestrosti travniških habitatnih tipov velik pomen tudi za kranjsko čebelo in druge tako imenovane divje opraševalce.

Opraševanje je pomembna ekosistem-ska storitev, pomembna tako za delovanje naravnih kot kmetijskih ekosistemov. Opraševalci ne vplivajo samo na količino, ampak tudi na kakovost pridelka (Hoehn in sod., 2008; Garratt in sod. 2014) ter na kakovost prehrane in zdravja ljudi (Smith in sod., 2015). Za najpomembnejšega opraševalca velja medonosna čebela, vendar pa v zadnjem času ugotavljajo, da je zelo pomembna in nepogrešljiva tudi vloga divjih opraševalcev.

Divji opraševalci so v mnogih primerih celo bolj učinkoviti. Vse bolj jasno je, da je za zanesljivo opraševanje in ohranjanje biotske pestrosti ključnega pomena ohranjanje pestrosti opraševalcev (Garibaldi in sod., 2011, 2013; Winfree in sod., 2007). Med divjimi opraševalci so najpomembnejše divje čebele. Doslej je bilo v Sloveniji najdenih 563 vrst (Gogala, 2014). Med divje čebele uvrščamo čmrlje in čebele samotarke. Poleg teh pa so divji opraševalci tudi muhe (de Groot in Bevk, 2012; Orford in sod., 2015) in metulji, v manjši meri tudi druge žuželke, npr. nekateri hrošči in ose (Martins, 2014), poleg te pa še mnogokrat tudi ptice, netopirji itd.

Čmrlji

Čmrljev je bilo v Sloveniji najdenih 35 vrst. Za razliko od ostalih divjih čebel so ti bolj čokati, večji in težji ter gosteje poraščeni z dlacicami. Med vsemi vrstami čebel so čmrlji najbolj prilagojeni za delo v hladnem vremenu. Oprašujejo lahko pri temperaturi zgolj nekaj stopinj Celzija in celo v vetrovnem in deževnem vremenu. Tako so edini opraševalci na višjih nadmorskih višinah. Pred mrazom jih varuje čokato telo, gosta poraščenost in sposobnost segrevanja z drgetanjem mišic. Čmrlji živijo v podobnih družinah kot medonosne čebele, vendar je velikost družin bistveno manjša. Te lahko v dobrih pogojih štejejo do nekaj sto delavk. Zimo preživijo le mlade matice, ki zgodaj spomladi ustvarijo novo gnezdo.

Gnezda čmrljev običajno najdemo v ali na tleh, nekatere vrste pa gnezdiijo tudi v lesenih duplih, ptičjih gnezditnicah in podobnih odprtinah. Čmrlji so izjemno učinkoviti opraševalci. Cvet močno stresajo, kar

sprosti več cvetnega prahu. Zaradi goste dlakavosti ga tudi odlično prenašajo. Dolg jeziček jim omogoča obiskovanje in opraševanje cvetov z globokimi medovniki, ki so drugim čebelam nedosegljivi. Delavke čmrljev so pri opraševanju trikrat hitrejšje od čebeljih. Številni rastlinski plodovi, kot so na primer borovnice in paradižnik, so skoraj povsem odvisni od čmrljega opraševanja.

Čebele samotarke

Čebele so se razvile iz os. Pri prehranjevanju so živalski plen zamenjale za pelod in medicino, ki nastajata v cvetovih rastlin in predstavljata bogat vir hranil. Različne vrste čebel se hranijo na različnih rastlinah, nekatere so specializirane celo samo za določen rastlinski rod, zato izbrane rastline lahko oprašijo zgolj določene vrste divjih čebel. Večina divjih čebel ne živi v družinah, ampak živijo samotarsko. Samice tako imenovanih čebel samotark si uredijo svoje gnezdo in same poskrbijo za zarod. Vrste divjih čebel so po videzu in velikosti zelo raznolika skupina. Najmanjše so velike zgolj nekaj milimetrov, največja, lesna čebela, meri kar 25 mm. Gnezdišča divjih čebel so različna. Nekatere gnezdiijo v rovih in luknjah v tleh ali lesu, v votlih steblih rastlin, nemalokrat pa lahko opazimo celice divjih čebel tudi v votlih opekah in lesenih špranjah. Celice so izdelane iz čebeljih izločkov in vsebujejo pesek, zgrizeno listje ali rastlinsko smolo. Vrste divjih čebel polžaric zasedejo kar prazne polžje hišice, vrste kukavičjih čebel pa svoja jajčeca odložijo v gnezda drugih, sorodnih vrst čebel. Čebele samotarke imajo sicer zelo, a ne branijo gnezd. Pičijo samo, če jih primemo. Opazovanje divjih čebel je, v primerjavi z domačimi, tako veliko bolj varno.

Poleg domačih in divjih čebel so v naravi pomembne opraševalke tudi druge žuželke, ptice, netopirji in druge živali

Hrošči so eni od najstarejših opraševalcev na planetu in oprašujejo predvsem cvetove kobulnic in druge cvetove, ki se pojavljajo bližje tlom. Hrošči rastline največkrat oprašijo med "slučajnim" premikanjem po cvetu, ko iščejo hrano, partnerja ali vodo.

Velika skupina opraševalcev so metulji. Te delimo na dnevne in nočne. Dnevni metulji oprezajo za živo pisanimi cvetovi z velikimi razprostrtimi venčnimi listi, ki vodijo v ozek vrat, kjer lahko pristanejo in z dolgimi sesali črpajo medicino. Nočni metulji so desetkrat številčnejši od dnevnih metuljev, vendar jih zaradi nočne aktivnosti in nevpadljivega videza po navadi ne opazimo. Oprašujejo rastline, ki imajo bele in krem barve cvetov, saj so ti v mraku ali mesečini bolje vidni.

Med pomembne opraševalce sodijo tudi dvokrilci, oziroma muhe, komarji in mušice, ki se v nekaterih primerih obnašajo podobno kot čebele in oprašujejo prijetno dišeče cvetove, v drugih primerih pa cvetove, ki oddajajo vonje po gnilem in razpadajočem tkivu.

Drugod po svetu so poleg žuželk pomembni opraševalci tudi ptice, netopirji, manjši sesalci in druge živali.

Kaj opraševalce ogroža?

Zaradi sprememb v okolju, ki jih je povzročil človek, število in raznolikost opraševalcev hitro upada, zato ponekod že opazajo pomanjkljivo opraševanje (Breeze in sod., 2014). Znanstveniki in čebelarji zadnja leta opozarjajo na velik upad številčnosti in raznovrstnosti divjih in domačih opraševalcev, od katerih je odvisna kompleksnost ekosistemov, stopnja biodiverzitete, uspešnost kmetijstva in s tem globalna oskrba s hrano.

Opraševalce ogrožajo zlasti intenzivno kmetijstvo, urbanizacija, podnebne spremembe in bolezni. Kar 9,2 % čebelam v Evropi grozi izumrtje. Pri čmrljih, ki so najbolj raziskani, v Evropi izumrtje grozi 23,6 % vrstam, populacije pa upadajo pri 45,6 % vrstah (Nieto in sod. 2014). Divji opraševalci so skupaj z domačimi čebelami ogroženi predvsem zaradi pomanjkanja hrane in gnezditvenih mest ter zastrupitev z pesticidi. Največ zastrupitev opraševalcev se pojavlja zaradi množične in večkrat

tudi neprimerne uporabe pesticidov. Na pomanjkanje hrane vpliva uniformiranje pokrajine oziroma izginjanje raznolikih življenjskih okolij ter zmanjševanje raznolikosti kmetijskih kultur in travniških rastlin. Zaradi obdelave kmetijskih površin s težko mehanizacijo prihaja do uničevanja in posledično pomanjkanja potencialnih gnezditvenih mest za divje oprasevalce, ki bivajo v tleh.

Zaradi izginjanja oprasevalcev so ponekod na svetu ljudje že prisiljeni opravljati oprasevanje kulturnih rastlin ročno. Slednje še zdaleč ni tako učinkovito in ekonomsko ugodno, kot je to takrat, ko za oprasevanje poskrbi narava sama.

Pomembno je, da se tega vsi zavedamo. Da pomislimo na to, ko se nam na vrtovih

pojavi boleznin na povrtnini in ko posežemo po pripravkih za zaščito. Takrat dosledno upoštevajmo navodila proizvajalcev, zato da se izognemo pomoru oprasevalcev. Radensko polje, kot tudi drugi naravni parki, nam sicer služijo kot velika genska banka tudi za te vrste, saj predstavljajo zatočišče zaradi ohranjenosti in pestrosti življenjskih prostorov, vendar je pomembno, da vsak od nas tudi pri sebi dela v prid narave, ki nam prinaša toliko koristi.

Tina Mikuš,
vodja Krajinskega parka Radensko polje

Povzeto po naslednjih virih:

Bev D., Furlani M.: Razumevanje pomena oprasevanja in pestrosti oprasevalcev. (Poklukarjevi dnevi 2018). Spletni vir: <https://www.kis.si/f/>

[docs/Poklukarjevi_dnevi_2018/Bevk_2018.pdf](https://www.park-goricko.org/vsebina/1193/Ogrozenost-divjih-oprasevalcev) (14.7.2020)

Ogroženost divjih oprasevalcev. Spletna stran Krajinski park Goričko. Spletni vir: <https://www.park-goricko.org/vsebina/1193/Ogrozenost-divjih-oprasevalcev> (14.7.2020)

Drugi divji oprasevalci. Spletna stran Krajinski park Goričko. Spletni vir:

<https://www.park-goricko.org/vsebina/1192/Drugi-divji-oprasevalci> (14.7.2020)

Čebele samotarke. Spletna stran Krajinski park Goričko. Spletni vir:

<https://www.park-goricko.org/vsebina/1191/Čebele-samotarke> (14.7.2020)

Čmrliji. Spletna stran Krajinski park Goričko. Spletni vir:

<https://www.park-goricko.org/vsebina/1150/Čmrliji> (14.7.2020)

Organizacijska enota Krajinskega parka Radensko polje deluje v okviru
Zavoda za turizem in promocijo Grosuplje, Adamičeva cesta 15, 1290 Grosuplje.

Dobite nas na telefonski številki:
08 20 07 156

info@radenskopolje.si | www.radenskopolje.si

Pohod »Spoznaj sosednjo vas« 2020

Sodobni hlev pri Valentinčičevih na Bičju

Sodobni tesarski obrat pri Mehlinovih na Selih

V nedeljo, 15. junija, ob 10 uri, se je zbralo 23 pohodnikov pred OŠ Št. Jurij. S kratkim nagovorom nas je pozdravil predsednik Turističnega društva Tabor Št. Jurij Janez Kozlevčar.

Odpravili smo se do trga v vasi, kjer stoji cerkev sv. Jurija. Mojca Koritnik nam je povedala, da je bila cerkev prvič omenjena leta 1526, leta 1662 pa je vpisana tudi v stiškem samostanskem urbarju. O njej je pisal Valvasor kot podružnični cerkvi šmarske fare. Ob cerkvi stoji kapelica s kipom Matere božje z Jezusom.

V nadaljevanju poti smo se ustavili v vasi Podgorica. Janez Kozlevčar je predstavil kapelico sv. Petra in terišče lanu, ki

je v fazi obnavljanja. Strinjali smo se, da so takšni objekti pomemben del naše še ne tako davne preteklosti. Pot nas je vodila do hiše Janeza Kozlevčarja, ki nam je ponudil »razkužilo« v kozarčkih, ki je v času korone in po njej zelo dobrodošlo.

Naš naslednji postanek je bil v Bičju, na kmetiji Valentinčič, ki se ponaša z izjemno modernizirano kmetijo. Gospodinja nas je pozdravila in pogostila. Povedala je, da na kmetiji dela vsa družina, od najstarejših do najmlajših. Kmetija ne glede na avtomatizacijo in sodobne tehnologije zahteva trdo delo in pridne roke vseh domačih. Poleg vsega dela pa mora biti na kmetiji zabeležen čisto vsak

dogodek v zvezi z živino in vse tisto, s čimer je treba zadostiti pravilnikom.

V najsodobnejšem hlevu daleč naokrog nas je sprejel mladi gospodar Milan. Razložil je, kako poteka reja krav, kaj se dogaja s prirastkom in zakaj tako in ne drugače. Na koncu smo si ogledali, kako poteka avtomatizirana molža. Neverjetno, kako so se živali navadile na aparature in kako mirno same pridejo na molžo. V hlevu sta še robota za krmljenje in robot za čiščenje hleva. Res je tudi, da ima govedo skoraj pravi hotel. Velik, zračen prostor, ki je razdeljen na »porodnišnico«, bivalni del za odraslo govedo in »jaslice« za teličke. Čudili smo se, kaj